

Avustralya Karbon Emisyonları ve Karbondioksit Salımları **Vergilendirilmesi**

Ahmet Cangüzel Taner

Fizik Yüksek Mühendisi

Fizik Mühendisleri Odası (canguzel.taner@gmail.com)

Küresel ısınma ve küresel iklim değışikliklerinin sebebi olarak gösterilen ve çağımızın kaygı uyandıran en büyük sorunlarından biri olan sera gazı emisyonları, özellikle enerji elde etmek için fosil yakıtların kullanımının aşırı düzeyde artması, küresel karbon emisyonları ve küresel karbondioksit salım oranlarının kontrolsüz biçimde yükselmesi nedeniyle problemin global çözümü bağlamındaki çalışmaları git gide güçleştirmektedir. Zengin ülkelerden biri olan Avustralya, küresel iklim değışimlerinden zarar gören ülkelerin başında gelmektedir. Avustralya'da elektrik üretimi %80 civarında fosil kaynaklı termik santraller özellikle de kömürle çalışan termik santraller vasıtasıyla karşılanmaktadır. Kömüre dayalı termik santraller ve diğer çevre kirliliği yaratan sanayiler göz önüne alındığında Avustralya dünyanın en büyük sera gazı üreticileri ülkelerinden biri haline dönüştüğü görülmektedir. Avustralya'da iktidarların sıkça el değıştirmesine iklimsel sorunlar neden olmaktadır. Bu nedenle ülkede karbon salımları ve karbondioksit salınımlarının azaltılması ve 2050'li yıllara kadar söz konusu emisyonların sıfırlanması çalışmaları için zorlu ilk adımlar atılmaktadır. Karbon emisyonlarını vergilendirme şeklinde atılan adımların gelecekteki yankılarının ne olacağı ülkede ve tüm dünyada merak uyandırmaktadır. Avustralya'nın karbondioksit emisyonlarının vergilendirilmesi konusundaki hedefleri özellikle, yakınında bulunan Çin, Endonezya, Güney Kore gibi ülkeler tarafından ilgiyle izlenmekte ve mevzu bahis karbon vergisi planı şimdilik pahalı bir kumar olarak nitelendirilmektedir. Avustralya Başbakanı Julia Gillard uygulanmaya başlanan ekonomik önlemler paketi içerisinde yer alan karbondioksit vergisi ile bir noktada politik geleceğini de tehlikeye atmaktadır.

Şimdiye kadar başarılı bir icraat sergileyemeyen Avustralya Başbakanı Julia Gillard küresel ısınma ve iklimsel değişimler ile mücadele etmek için 10 Temmuz 2011 tarihinde bir karbon vergisi planı açıklamıştır. Bu plan, çok az sayıda Avustralyalı arasında görüş ayrılığı, fikir uyuşmazlığı yaratmaktadır. Bununla birlikte, az sayıda da olsa, Ms Gillard'dan önce Başbakanlık görevi yürüten Kevin Rudd da dahil iki politik lider, karbon salımları ile karbondioksit emisyonlarının azaltılması, kısıtlanması, limitlenmesi, sınırlandırılması, düşürülmesi, kontrol ve denetim altına alınması kapsamındaki planlar dolayısıyla iktidarlarını kaybetmişlerdir. Avustralyalılar şimdiye kadar hiçbir konuda bu derece çelişkili ve olumsuz bir politik atmosfer içerisine girmemiştir. Dört yıl önce Kevin Rudd o zaman iktidardaki muhafazakar liberal ulusalcı hükümeti devirmek için küresel ısınma ve iklim değişikliği ile ilgili mücadele sözü vermişti. Kamuoyunda yaygın olan görüş ise Asya Pasifik bölgesinde temiz enerji kaynakları savunuculuğu yapan Avustralya'nın oldukça yüksek karbon emisyonlarının düşürülmesi yönünde adım atmadığı sürece, yöredeki ülke güvenilirliğinin sarsılacağı yönündeydi. Mr Rudd'un seçimleri kazandığı 2007 yılında bir düşünce kuruluşu olan Lowly Enstitüsü (Lowly Institute)'nce yapılan kamuoyu yoklaması çalışmasında Avustralya'nın en önemli dış politika hedefleri içerisinde küresel iklim değişiklikleri ile mücadele ilk sırayı almıştı. 2011 yılında yürütülen benzer bir ankette ise iklim değişikliği hedefi 10. sıraya gerilemiş ve Avustralya'da çalışanların iş güvenliğinin korunması birinci sıraya yükselmiştir. Avustralya'nın gıpta ile bakılan işsizlik oranı %4.9 düzeyinde bulunması halkın politik önceliklerinde alışılmadık bir değişime neden olduğu görüntüsü vermektedir. Anket sonuçlarındaki öncelikler iklim politikasındaki dinamiklerin değişmesinin muhtemel yansıması olarak da yorumlanmaktadır. Mr Rudd karbon emisyonlarını azaltma amacı çerçevesinde pazar ekonomisine dayalı bir planı uygulamak için iki partinin desteğini almıştı. Ancak Liberal Ulusalcı muhalefet ile Avustralya Yeşiller Partisi ittifakı sonucu hükümetin uygulayacağı karbondioksit emisyonlarının sınırlandırılması planı parlamentoda dumura uğratıldı. Ms. Gillard; Mr. Rudd'u parti liderliğinden devirdikten sonra karbon vergisi gündeme getirmeyeceğine dair söz verdi. Ağustos 2010'da yapılan son seçimde Julia Gillard ancak Yeşiller Partisi ve bağımsızların desteğini alarak bir azınlık hükümeti

kurabildi. Yeşiller Partisi taleplerinden biri yenilikçi iklim planı oluşturmak için Parlamento'daki tüm partilerin katılımı ile bir komisyon teşkil edilmesi idi. Bu öneri muhalefet partileri tarafından reddedilmesine rağmen Ms. Gillard ilgili komisyonun geniş bir görüş birliği içerisinde kurulduğunu duyurmuştur. Julia Gillard haklı olarak övünmekle birlikte kendisi de diğer başbakanlar gibi ciddi muhalefetle karşılaşmaktadır. Avustralya'da karbon vergisi sistemi ile ilgili politik gerçekler artık ortaya çıkmaya başlamıştır. Karbondioksit vergisi planı açıklanmasından hemen sonra kamuoyu anketinde iktidardaki İşçi Partisi desteği en düşük %27 düzeyine inmiştir. 2013'de yapılacak genel seçimlere kadar Ms Gillard'ın cesaret verici karbon vergisi planını konu ile ilgili kaygı duyan Avustralya kamuoyuna ayrıntılı şekilde anlatması için sadece iki yıllık bir süresi bulunmaktadır.

Dünyanın en yüksek sera gazı üreticileri arasında zikredilen Avustralya yaklaşık %80 elektrik üretimini gezegenimizin en kirli yakıtı sayılan kömürü kullanan termik santraller vasıtasıyla sağlamaktadır. Kömür ile işletilen termik santraller sayesinde dünya genelinde üretilen sera gazı emisyonunun %1.5'i Avustralya tarafından salınmaktadır. Atmosfere salınan karbon emisyonları açısından 22 milyon'luk Avustralya, takribi olarak iki ila üç kat nüfusa sahip Güney Kore, İngiltere ve Fransa kadar çevre kirliliğine neden olmaktadır. Ne yazık ki söz konusu durum Avustralya'yı zengin ülkeler içinde kişi başına en yüksek karbon emisyonu yapan ülke statüsüne çıkarmaktadır. Küresel ısınma sonucu ülkede 10 yıl süren kuraklıklar, 2011 yılı başlarında gözlenen seller ve kasırgalar şeklinde ortaya çıkan iklim değişiklikleri, Avustralya'da ciddi ekonomik sıkıntılara neden olmaktadır. "Vuku bulan seller sebebi ile ekonomik yavaşlamaya uğrayan ülke piyasasının yineden ivme kazandırmak için yoğun çaba gösterdiği" özel sektöre ait Milli Avustralya Bankası (**National Australia Bank-NAB**) tarafından ifade edilmektedir. Temmuz 2010'dan beri Avustralya'da en büyük çevre kirliliği yaratan 500 firma karbon emisyonları vergisi olarak ton başına 23 Avustralya doları (25 dolar) ödemektedir. Üç yıl sonra sabit vergilendirme yerine serbest pazar ekonomisine dayalı emisyon ticareti sistemi (**Emissions Trading Scheme-ETS**) yürürlüğe girecektir. Karbon vergisi gelirlerinin yarısı halkın kullandığı yüksek elektrik fiyatı ve özge temel ihtiyaçlarındaki fiyat artışlarının sübvansiyonu ile toplumun

uğrayacağı diğer ekonomik zararların karşılanmasında harcanacaktır. Karbon vergisi gelirinin %40'ı ise vergiden muaf olan yabancı şirketler ile yerli şirketlerin rekabet etmesi halinde yurt içi sanayinin temiz enerji kaynakları şekline dönüştürülmesine mali katkı için tahsis edilecektir. Gelecek beş yıl içerisinde rüzgar santralleri, güneş enerjisi güç santralleri ve özge yenilenebilir enerji kaynakları geliştirilmesi bağlamında bütçeden yaklaşık 10 milyar Avustralya doları ayrılması planlanmıştır. Uygulanacak plan çerçevesinde Avustralya 2050 yılına kadar emisyonlarını 2000'li yıllardaki seviyenin %80 altına düşürmeyi hedeflemektedir. Daha önce İşçi Partisinin hedeflediği oran %60 düzeyinde idi. Yeşiller Partisi ve üç bağımsız parlamenter bu yılın sonunda Parlamento gündemine gelmesi beklenen plana destek için Ms. Gillard'a söz vermiştir. Başbakan Gillard iklim değişikliği eylem planı konusunda kamuoyunu güveninin yineden kazanılmasına dair büyük kaygılar duymaktadır. Avustralya halkı üzerinde etkin olan kitle iletişim araçları tarafından şiddetli eleştirilere maruz kalan Ms Gillard verdiği sözleri tutmamakla suçlanmaktadır. Öte yandan muhalefet lideri Tony Abbott karbon vergisinin halkın geçinme indeksi ve işsizliğe etkileri hakkında karşıt bir kampanya sürdürmektedir. Politik akımlar değişken ve aynı zamanda güvenilmez bir yapıya da sahiptir. Bu bağlamda Mr Abbott New South Wales'de kömür madenciliği yapılan bölge olan Hunter Valley'de karbondioksit vergisinin kömür maden ocaklarının geleceğini tehdit ettiğini iddia ederek muhalefetini yaygınlaştırmaktadır. Ancak söz konusu iddia sadece birkaç gün içinde suya düşmüştür. Bunun bir işareti olarak Amerikan kömür şirketi Peabody ve demir çelik üreticisi Arcelor Mittal; Asya, Avrupa ve Brezilya'da faaliyet gösteren demir çelik sanayi tesislerine kömür satışı yapan Avustralyalı büyük maden firması Macarthur Coal'u satın almak için 4.7 milyar Avustralya doları değerinde fiyat teklifi vermişlerdir. İklim Değişikliği Bakanı Greg Combet Avustralya'da 19 yeni maden ocağı işletmesi açılacağını ilan etmiştir. Uygulanacak yeni vergilendirme sistemi kömür madenciliğinde karbon gazı ile metanı yok etmek, tutmak ve yakalamak için yatırım teşvikleri getirmektedir.

Karbon vergilendirilmesi sistemi hakkında Avustralya iş dünyası karmaşık duygular beslemektedir. Bazı büyük tabii kaynaklar şirketleri ile bankalar sistemin emisyon ticareti sektöründe yeni

marketler doğuracağına ve yenilenebilir enerji kaynakları yatırımları için mali destek sağlayacağına inanmaktadır. Yeni Zelanda ve Avustralya emisyon pazarlama sistemleri çerçevesinde daha büyük ve daha etkin trans-Tasman karbon marketi yaratmak için güçlerini bir araya getirmeyi planlamıştır. Adını iki ülke arasında uzanan Tasman Denizi (Tasman Sea)'inden alan trans-Tasman; Avustralya ve Yeni Zelanda arasındaki ilişkilerin önemini vurgulayan bir sıfat olarak kullanılmaktadır. Kendi karbon fiyatlandırma sistemini yürürlüğe koyan Yeni Zelanda; trans-Tasman karbon pazarı perspektifi açısından gelişmeleri olumlu karşılamaktadır. Yeşiller Partisi Parlamento üyesi Christine Milne; “Avustralya karbon planı sayesinde karbon emisyonlarını önlemek için pazar ekonomisine dayalı anti karbon mekanizmasını yeni keşfeden Çin ve Güney Kore'deki teşviklerin artacağını” tahmin etmektedir. Hükümete ekonomik konularda danışmanlık yapan ekonomist Ross Garnaut “uygulanması tasarlanan karbon planına karşı kuşku duyan Avustralya'nın diğer ülkeleri de açmaza sürüklemesi muhtemel sistem hakkında inandırıcılığının tartışmaya açık olduğunu” dile getirmektedir. Konu ile ilgili politik savaşın hüküm sürdüğü banliyö ve taşrada yaşayan Avustralyalılar ya kazanacak ya da kaybedeceklerdir. Sonuç olarak karbon vergisi sisteminin ülke menfaatleri açısından çok yönlü gelişimini sürdürebilmesi için Ms Gillard'ın müzakere yeteneklerinin denenmesi ön plana çıkmaktadır.

Kaynaklar:

- İngiltere ve Avustralya Karbon Emisyonu Politikaları ile Karbondioksit Vergisi, Ahmet Cangüzel Taner, Fizik Mühendisleri Odası, Faydalı Bilgiler, 2011.
- The Economist Dergisi (16 Temmuz-22 Temmuz 2011).

İnternet sitesi: www.fmo.org.tr/_yayinlar/faydali-bilgiler